

prológus

A víz

NIKOLAIDIS, Azt hiszem, emlékszem, hogyan kezdődött.

Andrej
Mimesis / Fiam
Gondolat, 2014

„A nevem
Konstantin Teofilis”
Magyar Lettre
Internationale, 58

„Tájkép csata után”
Magyar Lettre
Internationale, 95

A világ egy csuromvizes szivacsra hasonlított. A föld már februárban telítődött.

A tél ebben az évben szokatlanul enyhe volt. De, ahogy az már lenni szokott a Mediterráneumban, elhúzódott, egészen addig, amíg, mint ahogyan a kigyó nyeli el a tojást, el nem nyelte a tavaszt. Csak esett, egyik nap a másik után. Hónapokig. Fél évig. A nemes halak vonulási ideje már rég elmúlt, de továbbra is csak azok jártak ki a házakból, akiknek muszáj volt, esőkabátokba bújva. A halászok minden reggel a part menti kiskocsmákban gyülekeztek, ahol minden halra és tengeri fűre búzlótt. Készen álltak rá, mint mindig, hogy megigják a kávéjukat és még hajnal előtt kihajózzanak. Mintha legálábbis, ha kitartanak kis rituálék mellett, a valóság visszazökkenne a régi kérvágásba. Hallgatagon üldögéltek, üres kávéscsészéiket forgatták, mint egy kiirtott törzs maradék tagjai, akik továbbra se értik, miért tűnt el a világuk. Beletörődve hallgatták az időjárásjelentést, amely reménytelen volt, mint egy pogány mise. Nem voltak jók a hírek. Az eső nem fog elállni. A tenger szintje se csökken. Ők nem fognak kihajózni. Az emberek, akiknek a családja élete függött a fogástól, kétségbeesetten hajtották le egyik törkölyt a másik után. Márciusban csak a legkitartóbbak halásztak a fintarajokra, és hiába álldogáltak az esőben, a nemlétező vásárlóknak próbálva eladni a halat. A rákhalászat lett volna a legjövődelmesebb az év folyamán, de először elhalasztották, aztán nyilvánvalóvá vált, hogy teljesen elmarad. Még ha sikerült is volna kihajózniuk, az életüket kockáztatva a hullámokon, amelyek mennydörögve porladtak szét az öböl sekély vizében, fölösleges erőfeszítés lett volna. A tenger jéghideg volt, alig 12 fokos, noha közeledett a május. Márpedig a rákok csak a meleg áramlatokkal jelennek meg. Velük érkeznek az első turisták-fürdőzők is. De most, attól lehetett tartani, ők is elmaradnak majd. A jól ismert természet, megbízhatóan bekövetkező törvényszerűségeivel, becsapta őket. Az, amit biztosnak tartottak, egyszerűen elmaradt. Senki nem emlékezett semmi hasonlóra ahhoz, ami most bekövetkezett, így nem is mesélt nekik róla soha senki. A legkitartóbbak továbbra is beállították ébresztőóráikat, hogy éjszaka fölkeljenek, és kimerjék a vizet, ami még azelőtt ismét megjelent a hajófenéken, mielőtt visszafeküdtek volna. A többiek hagyták elsüllyedni bárkáikat. Amikor majd mindez véget ér, kivontatják a partra, ügyes kezükkel megtisztítják, befoltazzák és ismét hajózhatóvá teszik mindet.

Egyszer, kíváncsiságból, hajnali háromkor lementem a kikötőbe. Beburkolódtam esőköpenyembe, kifeszíttem egy napernyőt, amelyet a feltört strandraktárból szereztem, letelepedtem egy padra, kinyitottam egy palack Vata 69-et, és óráig néztem az öböl fenekén fekvő bárkákat. Így festhetett az ulcinji kalózok flottája, amikor a Valdanos öböl bejáratánál elsüllyesztette a szultáni tengerészet, jutott eszembe. Újra és újra ugyanez a tompa gondolat jutott eszembe, hiába próbáltam más mondatot fölidézni, egészen addig, amíg ki nem ittam a vizet, és vízbe nem hajítottam a palackot. Csak ekkor szabadultam meg az elsüllyesztett kalózflottáról szóló gondolatomtól. Aki megtalálja a palackomat, mégis megkapja majd az üzenetet, és nyilván megérti majd, hogy azt akartam mondani, nincs semmi mondanivalóm, gondoltam. Hazavonszoltam magam, az ágyról levettem az esővizes lavórokat és estig aludtam, amikor is, így tűnt, mikor végre kinyitottam a szemem, úgy zuhogott, mintha az eső mindent össze akarna dönteni.

Ha az ember ki akart menni, az egyetlen szóba jöhető lábbeli a gumicsizma volt. De az se segített, mert a víz egyre gyorsabb és mélyebb lett. Végül, akárhova is indult az ember, derékig vizesen érkezett meg. A házak alapozása magába szívta a nedvességet, és az a házbeliek szeme láttára mászott egyre

följebb a falakban, a mennyezet felé. Minden, amihez az ember hozzáért, víz volt. Vizes lepedőkön aludt, hideg, nedves takarók alatt. A hajópadló deszkái pattanásig megdagadtak. A parketta fölpúposodott, mint a talaj az erős tektonikus földrengések után, amilyenek még az ember megjelenése előtt mozgatták a Földet. A padló domborzata napról napra változott. Az ablakok, de még a súlyos ablaktáblák is, fölöslegesnek bizonyultak. A víz hol a nyugati, hol a déli széllel érkezett. Folyton változtatta a becsapódás szögét, amely alatt érkezett, és hol szemből, hol oldalról támadott, amíg végül be nem szivárgott a fal és a faanyag minden láthatatlan részébe. Az emberek a szobákban az ablakok alatt törülközőkből és gyermekpelenkákból emeltek gátat. Amikor teljesen átmedvesedtek, kicsavarták mindet a fürdőszobában, és igyekeztek gyorsan visszarakni a gátak tetejére.

A tetők úgy eresztették át a vizet, mint a lengyel határ a német egységeket. A családok, mint valami bizarr sakkpartiban, konyhai edényeket mozgattak a padlón. Fazék F3, serpenyő D2. A város álmatlanságban szenvedett. Végre mindenki megértette az ősi kínai kínzás lényegét: a szörnyeteg egész éjszaka csöpögött, mindenkit megörjített. Egyesek a bombaként becsapódó vízcspek hangja ellen vattát dugtak a füllükbe. Mivel ez nem segített, bekapcsolták a tévéket, rádiókat és számítógépeket, azt remélve, a generált zaj majd elfedi a förtelmes vízszimfóniát. Akiknek volt gyereke, rövid enyhüléshez jutottak azok sírása idején. Senki se próbálta megvizsgálni a gyerekeket. Üvöltöttek, éhesen, lázasan, görcsökből kínálódva, de a szüleik meg se kísérelték őket megetetni vagy elaltatni. Az anyák később bűnbánóan mesélték, hogy imáikban minden szentet sorra vettek, tartana minél tovább a gyerekek sírása. Azok végül kifáradtak és elaludtak, és a szülők ilyenkor ismét szembesültek a bántalmazó hanggal. Minden sírás hiábavaló, senki nem segít, ezt tanulták meg a gyerekek ezen a télen. A szülők pedig azt, amit mindazok, akik a szaporodásban próbáltak menedéket keresni, előbb-utóbb fölismernek: a gyerekek cserbenhagynak bennünket, mint ahogy mi is cserbenhagyjuk őket.

Végül mindenki feladta. Azok, akik nem önkívületben feküdtek az ágyon és meredtek a semmibe, egész éjszaka ültek és dohányoztak, azt nézve, hogyan telnek meg a padlón álló edények egyre gyorsabb tempóban, egészen addig, amíg aztán el nem döntötték, hogy nem ürítenek ki többé egyet sem.

A télire bekészített fát már eltűntették, újat gyűjteni ebben az időben értelmetlen lett volna. A tűzhely csak füstölt, és nem melegített, hogy a málló valokolatú falak kiszáritásáról ne is beszéljünk.

Az utcákon folyók hömpölyögtek. Már régen elárasztott volna bennünket a víz, ha a város nem dombon épül. A csapadék elvezetésére szolgáló csatornarendszer még szilveszter előtt eldugult.

A központi csatorna április közepén mondta föl a szolgálatot.

Az, amit „központi csatornának” neveztünk, végtére is nem azért készült, hogy a vizet vezesse el. Más, hús-vér ellenség miatt döntöttek úgy az ulcinjiak, hogy megépítik ezt az alagutat, amely a part menti régi erőtől vezetett, fél kilométer hosszan a szárazföld belseje felé, egészen a mai korzóig, ahol váltakozva állnak a másodosztályú olasz árut és a török aranyat kínáló butikok.

Az alagút eleinte a Kalaj, az Óváros lakosainak gyors evakuálását szolgálta, akik, ezt azért említjük meg, kalózok voltak. Mivel az ulcinjiaknak szokásuk volt végiggrabolni a velencei városokat – úgy emlékszem, különleges odaadásal és gyakorisággal rohanták le Perastot, a Boka Kotorska-öböl gazdag városkáját, amelyet gyakorlatilag senki és semmi nem védett, mert az odaválási férfiak megbecsült tengerészei voltak a Serenissima flottájának, és mint ilyenek, folyamatosan úton voltak –, a dözse időről időre elrendelte, hogy megtorlásszerűen, küldjék Ulcinj ellen a velencei flottát. Az ulcinji kalózok nyilvánvalóan arra jutottak, hogy a jó visszavonulási terv épp annyira fontos, mint a bölcs támadási terv: a kiásott titkos alagútnak azt kellett biztosítania, hogy

megmenekülhessenek a túlerőben lévő velencei hadsereg elől. Elképzelhetjük a meglepett velencei katonákat, ahogy a kísértetiesen kihalt Kalajon lódörögnek, ahol csak a kiéhezett kutyák és a sirályok vártak rájuk. A kalózoknak pedig se híre, se hamva, mert már a város mögötti mocsárig jutottak. Apró, gyors csónakjaikkal átverekszik magukat a vizililiomokon és a nádon, rohanak a Nagystrand felé, ahol a hajóikat rejtegetik. Beszállnak és ellentámadást indítanak. Ha szerencsájük van, hátba tudják támadni a velencei flottát, amíg még az erődön belül vannak a gyaurok, és lefoglalja őket a rablás és az ivászat. Ha a velenceiek már elhajóztak, az se baj: az életük megmaradt, amit pedig fölgújtottak és elraboltak, azt a kalózok, Allahnak hála, ismét visszarábolják. Ma azt mondanánk: az a fontos, hogy az áru gazdát cseréljen, hogy a tőke áramoljon.

Ismerősök mesélték, az alagút annyira széles, hogy végig tud menni rajta egy Volkswagen Golf. Soha nem ellenőriztem le ezt az állítást: annak a megvetésnek tudom ezt be, amelyet az empirikus bizonyítások iránt érzek.

Hogy a kalózok menekülőalagútjából, ami minden másik városban turistalátványosság lett volna, csatorna lett, nem a helyi hatóságok tervének következménye. Csak a hanyagságé, a lustaságé, a szemtelenség és a fanatizmus egyedi keverékéé, amelyet errefelé úgy magyaráznak, mint az Isten akaratába és az Ő hatáskörébe történő állhatatos be nem avatkozást. Amikor megbukott a kommunizmus, és a helyi lakosság ismét meglelte Istent, és lerohanta a mecseteket, mindennapossá vált, hogy az emberek bejártak panaszkodni a Hivatalba a köztisztasági vállalat munkájának hiánya miatt, és hogy ott azt a választ kapták, azért büzlök a szeméthalom az emberek kapuja előtt, mert Isten így akarja. Ha azt akarta volna, hogy a kocsiállóján heverő lódögöt eltakarítsuk, már rég megcsináltuk volna, mondta nekem egyszer egy hivatalnok. Kinek kellett volna akarni, kérdeztem ingerülten. Mars ki, kiáltotta. Ahogy sietve végigmentem a folyosón, arra jutva, hogy még egyszer bebizonyosodott: a párbeszéd a leginkább túlbecsült dolog a világon, még hallottam, ahogy az íróasztalfiókjait csikorgatva azt dünnyögi magában: még hogy kinek, nahát!... még hogy kinek...

A magának utat kereső víz megtalálta az alagutat – ennyi a történet. Aztán megtalálta a kijáratát is. Áttörte a Régi erőd ötven méter magas kőfalát, és az eltűnőnek, mint riasztó szépségnek Kant-féle definíciójához híven erőteljes, hatalmas vizesést formálva a tengerbe ömlött.

(regényrészlet)

RAJSLI EMESE FORDÍTÁSA

Karol Chmel

horoszkópolvasás

(raša livadának és a magányos futónak)
 már csak te szárnyalbatod túl az avignoni kisasszonyokat,
 a madonna mosolyát, a parabolát a vakokról, istenem, ember,
 magunknak esni, illő tisztelettel az ősök az álomvadászok iránt, szerződést írni az áthágott, lerombolt baktárról idő és tér között,
 előbb a riüb, aztán a karantén, fordítva nem megy, és mi van, ha mégis, krisnamurti, ki nem száradt nyelv a szájban, chögiam trungpa és hallgatni tibi-tüül,
 mert könönséges vagy, furcsa, anémiás, blaszfémias, vízálló, kézreálló, falábú,
 merő bamu, merő füst, poszt-koitalisan szomorú, poszt-modernül prebisztorikus, túlnyomásos, epés, boltbiztos, epedő, redukálható, átalakítható, lepárolható, osztályokba és összefüggésekbe sorolható, megváltható, ajtón-ablakon át bármikor elta-, eltalálható,
 van pajzsod, védekezz, van kardod, veszíts, támadj bátrálva, bátrálj magadnak babéros oklevelet, lásd neki, vesztes, a néma ivászatnak, a süket szemrehányásoknak, légy kvitt magaddal, örökön ö

a költők hazudnak

hazudok én is (mintba költő volnék)
 blawatska asszony
 dzyan könyvétől
 pound úr
 cantóig
 támadja a titok
 a megértés képességét
 a víz ivásra való
 de úszásra is
 a levegő lélegzésre
 de repülésre is
 aki megfullad
 vizet lélegzik
 aki lezuban
 levegőt iszik
 aki nem felel meg
 azt már ki is búzták
 bocsáztat meg
 neki és nekem

parázsló cigarettavég
 magaslesen
 az óriási rozsmező fölött
 lüktet
 akár egy ismeretlen
 lövész feszült
 figyelmű égő
 homlokán
 az ér

CSORDÁS GÁBOR FORDÍTÁSAI

FISCHER JUDIT: FESTÉK

